

КАЧУРОВА СВІТЛАНА ВОЛОДИМИРІВНА
кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3103>,

КАЧУРОВ ЄВГЕН ВАСИЛЬОВИЧ
кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету ім. Н. Є. Жуковського «ХАІ»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1166-7359>,

ПОХОДЗІЛО ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ
кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4797-2344>

УДК 172.4:355.01

DOI 10.37772/2518-1718-2021-1(33)-14

ПАРАДОКСАЛЬНА ПРИРОДА КОНСЦІЄНТАЛЬНИХ ВІЙН

У статті досліджується теза стосовно консцієнтальної сутності сучасних війн, яка є актуальною в умовах сьогодення. Наголошено, що творці і прихильники цієї концепції стверджують саме про війни на поразку (знищення) свідомості. Підкреслено, що відмінною характеристикою виступає суперечлива природа таких конфліктів – те, що в них йде протистояння одного з усіма. В ході дослідження з'ясовано, що трактування цих війн, як таких, що не мають конкретного супротивника (без ворога), дійсно, має право на існування, але не в умовах сучасності, а відповідно до Світової історії.

Ключові слова: історія, філософія, консцієнтальна війна.

Постановка проблеми. Свідомо чи несвідомо, але будучи не стільки психологами або соціологами, скільки політтехнологами, прихильники цієї концепції міфологізують природу як свідомості взагалі, так і її національної форми зокрема¹. З огляду на це **мета** даної статті розкривається через зниження градусу соціальної напруженості, що породжується подібними міфами. Для її досягнення авторами використовується досвід німецької класичної філософії.

Виклад основного матеріалу. Найважливішим завданням будь-якої науки є пояснення суперечливих фактів навколишньої дійсності. Подібні явища часом набувають форми парадоксів. Вони здавна представляли для науки особливий інтерес. Про один з них, який, сподіваємося, не залишить байдужим будь-кого з наших сучасників йтиметься в цій публікації.

¹ Це як раз той випадок, коли «точка зору залежить від точки сидіння» – афоризм приписується Леху Валенсі.

За першоджерелом відтворимо «відмінну» характеристику сучасної протидії. Ю. В. Крупнов, який є одним з авторів словосполучення «консцієнтальна війна»² – війни на поразку свідомості – формулює, на його думку, головний парадокс подібної протидії так: «На цей раз супротивник настільки розмитий та повсюдний (використовуємо чудовий термін В. І. Вернадського, який відкрив феномен повсюдне життя як підставу біосфери), що реальним противником є людство» [12]. Говорячи «на цей раз», мається на увазі ключова особливість цієї, на його думку, 5-ї за рахунком світової війни на відміну від 1-ї гарячої, 2-ї – холодної, 3-ї, що викликала розпад СРСР (термін, введений

² Словосполучення, що увібрав в себе смисли термінів «неправильна, іррегулярна або мала війна (Ф. Фон Хейдт), м'ятежовна (С. Е. Мессмер), безконтактна війна (В. І. Сліпченко), мережева (аналітики РЕНД-Корпорації).

композитором Г. Свиридовим) і 4-ї – фінансової [12]¹.

Дійсно, як таке можливо, щоб нападаюча сторона – була, а та що обороняється – відсутня? Що стане, наприклад, з вмістом І-Цзин (Книги Змін) якщо хтось, мов би, розважаючись, залишить інформацію про Інь, а про Ян зітре будь-яке згадування? Воланд в романі М. А. Булгакова зовсім справедливо запитує Левія Матвія: «що би робило твоє добро, якби не існувало зла, і як би виглядала земля, коли би з неї зникли тіні?» [4, с. 274]. Адже протилежності тому і протилежності, що один без одного обійтися не можуть. Тим більше, що військові бюджети світових лідерів вперто не бажують зменшуватися. Наприклад, США в 2007 р планували його довести «до 451,4 млрд. доларів. Це всього на 0,4 млрд. доларів менше ніж рекордний військовий бюджет США епохи холодної війни – в 1985 році військовий бюджет складав 451,8 млрд. доларів» [12]. Що це за війна, коли актори, діючі суб'єкти її – є, активно озброюються, витрачаючи на це більшу частину своїх бюджетів, а об'єкти, на «голову» яких можна було б обрушити всю цю міць, або відсутні взагалі, або залишаються невизначеними?

На підставі аналізу сутності категорії «консцієнтальна війна» можемо констатувати, що безперечними перевагами є:

1. Нарешті визнається, що в народному «тілі», в його географічному, економічному, етнічному, культурному та інших формах існування наявний ще один важливий фактор – національна свідомість. Якщо ж врахувати, що саме свідомість знаходилася під прицілом всіх представників новоєвропейської філософії, то аналітичні відділи сучасних держав (наприклад, РЕНД-корпорація (RAND CORPORATION) John Arquilla и David Ronfeldt) змушені будуть звернутися саме до цього періоду історії філософії за досвідом розуміння. Його (цей етап філософії) чекає справжній ренесанс, оскільки ці аналітики все одно стануть перед проблемою обліку всіх плюсів і мінусів даної філософії.

2. Актори (діючі суб'єкти) консцієнтальної загрози (або захисту від неї) рано чи пізно зіткнуться з проблемою класифікації цих самих форм національної свідомості. Але зазначимо, що розподіл на види – складна наукова процедура. Це зумовлено необхідністю виокремлення низки критеріїв, за якими буде проводитись класифікація. І знову почнуть згадувати класифікацію форм розуму Локка або Канта, самосвідомості Фіхте або свідомості Гегеля або Гуссерля.

3. У суто практичній сфері сенс словосполучення «консцієнтальна війна» дозволяє пояснити специфічні факти з повсякденної дійсності. Приміром, 26 січ. 2021 р. Москва і Вашингтон підписали продовження договору зі стратегічного наступального озброєння без будь-яких додаткових умов. Чим пояснити «м'якотілість» з цього питання адміністрації Байдена? Відповідь проста: стратегічна ядерна зброя в 21-му столітті не є способом досягнення геополітичних задач, а залишається всього лише «пугалом». Реальне протистояння держав переміщується в кіберпростір, і туди ж переміщується горезвісна «гонка озброєнь» [16].

4. Нарешті, найголовніша проблема, з якою зіткнуться актори цих війн – проблема методу. Само собою зрозуміло, що навіть поставивши перед собою чисто практичну задачу – «вразити» свідомість знайденого таки противника, необхідно скласти більш-менш точне знання про цей предмет. Але для цього необхідно визначитися спочатку зі своєю власною свідомістю. Яку позицію відносно досліджуваної свідомості повинна зайняти свідомість дослідника, щоб перша розкрила свою природу іншій? Ігнорувати подібну роздвоєність свідомості як з боку змісту, так і з боку форми в цьому випадку (свідомість досліджує свідомість) неможливо!

Нагадаємо, що тільки це питання про метод феноменолога (або трансцендентального філософа) утворив лінії «розколу» між системами чотирьох представників німецької класичної філософії (І. Канта, І. Фіхте, Ф. Шеллінга, Г. Гегеля). Рішення цієї проблеми залишимо для подальшого дослідження. Перед тим як зайнятися методологічними труднощами дослідження форми концепції консцієнтальної війни, наразі ж звернемося до протиріччя її змісту – самого поняття «війна свідомостей». Звернемо більш детальну увагу на тезу про те, що «в консцієнтальних війнах явних супротивників немає і бути не може».

На жаль, щодо його другої частини, автори вказаного положення намагаються зробити вигляд, що вони тільки констатують очевидний факт. Проте, навряд чи це так. Створюється враження, що певний вплив військових кіл в сучасних державах ще настільки сильний, що «генерали» просто перетягують державні бюджети з «соціалки» на себе. В.В. Бібіхін, розмірковуючи над змістом знаменитих «Листів з Росії» Астольфа де Кюстіна [13], який подорожував по Росії майже двісті років тому, звертає увагу на наступне твердження французького письменника: «Без світової задачі все виявиться не цікавим, велич країни стане безглуздою». А трохи вище російський філософ майже цю саму думку формулює так: «Як справи з місією Росії, по захопленню світу? Всі державні утворення склалися

¹ Авторство цього поняття Ю. В. Крупнов відносить до субкоманданте Маркосу з Лакандонського лісу в мексиканській провінції Чьяпас.

в перспективі світу. Жодне не обмежило себе за-здалегідь застереженням, що його устрій непридатний для інших. Будь-яка система правопорядку за своїм задумом універсальна. Інерція кожної держави штовхає її до розширення. Майже будь-яка держава є важкою машиною, що поза граничної мети здається недоцільною» [2, с. 96].

Мабуть тут йдеться про «перспективу світу». Але ж зворотна сторона цього твердження говорить, скоріше, про «перспективу війни», та ще не просту, а світову. Якщо бути більш точним в формулюваннях, то слід звернути увагу на те, що звичайна держава, яка прагне природним шляхом стати – регіональною, потім – континентальною, нарешті, світовим лідером, взагалі «не думає» про специфіку шляху (або засобів), ставши на який воно досягне своєї мети. Пояснимо цю думку на відомих прикладах.

Ось кантівський категоричний імператив: «Чини так, щоб максима твоєї волі повсякчас могла би бути загальним законом!». А ось, зовсім поруч, з вище цитованим фрагментом В.В. Бібіхін згадує парадоксальне зауваження Ежена Іонеско: «Тільки одинак, ні на кого не схожий, може всерйоз розраховувати на те, що з ним буде ототожнювати себе всякий» [2, с. 95]. Але хіба Мартін Лютер Кінг має на увазі щось інше, констатує, що «несправедливість будь-де – це загроза справедливості всюди. Ми потрапили в неминучу мережу взаємності, вплетені в єдину тканину долі. Що впливає на одного прямо, опосередковано зачіпає всіх» [10]?

Що об'єднує всі ці висловлювання, зміст яких безпосередньо стосується причини виникнення концентричних війн? Латинське слово «conscientia» означає свідомість, совість. П. Я. Чаадаєв так само об'єднує ці два поняття. З огляду на це, можемо зробити висновок: вразити свідомість супротивника, значить – зробити його безсвідомим [21, с. 297]. На нашу думку, в реаліях сучасного протистояння це латинське слово набуває жахливого, парадоксального змісту. Наприклад, в Україні, в період Майдану воно, як пишуть укладачі особливого словника (жаргону), раптом наповнилося суперечливим змістом: свідомість – «інтерпретація Анти-майдану: «на російську мову одночасно перекладається як ідіотизм і свідомість. Специфічна форма шизофренії, особливо поширена серед «свідомітів» – прихильників повної ізоляції України від Росії і противників побутування на Україні російської мови і культури» [7, с. 69].

Що це: безглуздість або явна ознака складного змісту феномена свідомості, що «фонтанує» протилежним змістом? Коли І. Кант, маючи на меті розкрити сутність науки, так само поставив питання про природу свідомості (або як його називали в традиції

новоєвропейської філософії – розуму¹), виявилось, що без «дивних», названих ним «апріорними синтетичними судженнями», діяльність будь-якої науки виявляється повною нісенітницею або тавтологією.

«Пряма – найкоротша відстань між двома точками», « $7 + 5 = 12$ », «при перетворенні однієї речовини в іншу кількість енергії постійна» тощо – приклади таких суджень, які приводяться самим засновником німецької класичної філософії. Те, що подібні формулювання з чуттєвого досвіду ні довести, ні спростувати не можна, це зрозуміло. І це ще не все. Найбільша їх парадоксальність полягала в прямому порушенні закону формальної логіки – про несумісність протилежностей. Словосполучення «апріорний синтез» в першій частині означає загальне, а в другій – «з'єднання того, що здається несполучуваним». Але ж останнім і є якраз те, що виявляє себе як особливе.

І. Кант підкреслює, що тільки подібний феномен дає «інше», «нове» знання [8, с. 38]. Це «інше і нове» в кінцевому рахунку стане дороговказом всякого вченого, який намагається зрозуміти приховані смисли Всесвітньої історії людства, а потім навіть перекочує в елементарну вимогу до будь-якої дисертаційної роботи, наукової статті, доповіді або виступу. А тепер повернемося до тез А. де Кюстіна, В. Бібіхіна, Е. Іонеску, Лютера Кінга, формулюванні категоричного імперативу Кантом. Всі говоритимуть про одне й те ж: особливе (будь то особистість або цілий народ) хоче проявити себе як загальне, і, навпаки, загальне невідворотно прагне придати саме собі форму окремого, конкретного. Уявімо собі історика, який прагне в хаос випадковостей народного життя (за наявними в нього відомостями як вихідними матеріалами) внести хоч якусь наукову образність. Без побудування «східців» світових цивілізацій і культур, де йдеться про появу чогось нового, йому не обійтися. І будь то діалектичний метод Г. Гегеля або морфологічний О. Шпенглера, скрізь ми зустрінемо одне і те ж – прагнення виразити в поняттях те, як один народ, усвідомивши свою історичну оригінальність, «пропонує» її, мирним або військовим шляхом, всьому світу, тобто не сміє новизну своєї ідеї залишити у винятковому володінні собі самому, розуміючи, витоки її в діяннях попереднього народу, а, значить – всього людства.

Греки, виявивши в своїй мові поняття алейтейя (істина), причому наповнене вже не тільки онтологічним, а й гносеологічним змістом (як єдність протилежностей мислення і буття), негайно почали свою історію походом на азіатське місто Трою. І такою ж атакою на Схід вони закінчили цю історію (походи

¹ Будь то представники раціоналізму (Декарт Р. Міркування про метод, щоб вірно спрямувати свій розум і відшукати істину в науках і інших філософських роботах) або, навпаки, емпіризму (Дж. Локк).

під проводом Олександра). При цьому, коли сам Олександр одружився і своїх воїнів одружив на персянках (весілля в Сузах), то ні в кого не виникало побоювань, що «нічні зозулі» змінять («перекукують») свідомість своїх чоловіків. «Істина є тотожність слова і речі, мислення і буття!» – ось те апіорне синтетичне судження з якого почалася вся європейська історія. Те, що в епіцентрі цього руху греків на схід знаходиться теза Парменіда: «Мислити і бути – одне і те ж» [18], здається неймовірним, але це так насправді!

Римляни були абсолютно спокійні в сенсі консцієнтального конфлікту, коли Каракалла в 212 році своїм знаменитим едиктом *Constitutio Antoniniana* дарував усім вільним людям імперії право римського громадянства. Чому? Тому, що їх рухала їх власна «Пан-ідея» (термін К. Хаусхофера) [20, 251–352] – феномен правової свідомості. Але ж ще Аристотель, вперше ретельно аналізуючи «розумну справедливість (δικαστική φρόνησις) і відрізняючи її від «техне», говорив про мистецтво, коли суб'єкт (актор), виходячи з конкретної ситуації (особливого), підводить її під загальне (закон) [1, с. 183]. При цьому «правова особа» не має права бажати чогось іншого, крім самої справедливості. Це – яскравий приклад ще одного апіорного синтезу, що здобув творцям Вічного Міста славу всесвітньо-історичного народу. А легіони, імператори, сенат, тріумфи і т.д. – це все лише зовнішнє оформлення.

Навряд чи пресвітери, диякони і єпископи, які зібралися в червні 325 року в м. Нікеї замислювалися про наслідки в визначенні Сина як «єдиносущного (ὁμοούσιος) Батькові». І тим не менше вони його дали! Ставлячи питання про першопричину руху західних народів на схід (хрестові походи), історик все одно буде шукати в загальному особливе. Звичайно, можна пояснити вчинки людей мотивацією змія, «начебто вони, абсолютно забуваючи про божественне, мали намір задовольнитися, як черв, прахом і водою» [5, с. 11]. Пояснення через причину: «боротьба за життєвий простір»? Але що це дасть, окрім нескінченного стогону: всюди все одне і те ж, нічого немає нового під місяцем.

Бог, що став людиною; людина, яка себе веде як бог, і тільки смерть, що несе в собі безсмертя; творяще, яке сотворено. Ця думка подібна виверженню вулкана, приголомшує навіть за своїм формулюванням. А що говорити, якщо вона до того ж проникає в саме серце? Чим не апіорне синтетичне судження! Та ще не в сенсі нерозвиненої єдності як китайський імператор або індійський брахман, а як єдність абсолютних протилежностей. І. Кант, пояснюючи суть закону гравітації як прикладу подібного судження, зауважує, що в понятті тіла міститься ознака обсягу (це апіорне аналітичне судження). Тут точки – скла-

дові елементи поняття «тіло», як би «розбігаються» в різні боки. У судженні «це тіло зелене», навпаки є синтез, правда тут він – випадковий, досвідчений. Це – апостеріорне синтетичне судження. Але те, що у всякому тілі кожна точка спрямовується до єдності говорить про те, що ця думка гідна застосування не тільки до фізичної, а й до соціальної матерії. Тільки один соціальний організм відрізняється від іншого характером цієї єдності: прагнення до істини, бажання права, наслідування Христа.

Л. М. Толстой пише: «Влітку 1812 року мільйони людей (рахуючи тих, які перевозили і годували армію), рушили з Заходу на Схід, до кордонів Росії, до яких точно так же з 1811-го року стягувалися сили Росії ... і почалася війна, точніш, відбулася протилежна людському розуму і всій людській природі подія. Мільйони людей робили один проти одного таку незліченну кількість злодіянь, обманів, зрад, злодійства, підробок і випуску фальшивих асигнацій, грабежів, підпалів і вбивств, якого в цілі століття не збере літопис всіх судів світу, і на які, в цей період часу, люди, які здійснювали їх, не дивилися як на злочини. Що справила ця незвичайна подія?» [17, с. 3]. Відповідь, на це ключове питання, який ставить письменник в його власній редакції звучить приблизно так: необхідно навчитися дивитися на ці події з точки зору необхідності (фаталізм). Адже ще древні говорили, що навіть боги не можуть скасувати доконане. Але, тут слід врахувати, що те, що для художника є межею, для вченого виступає як початок.

Відступимо ще на 700 років в глиб історії. І знову важкозрозумілий факт. Що змусило в 1096 році тисячі лицарів, священників, ремісників, селян та іншого народонаселення Франції, Іспанії, Німеччини, Італії та інших європейських країн залишити свої повсякденні заняття і відправитися за тисячу кілометрів і, творячи тисячу беззаконь (і відчуваючи тисячу поневірянь), відвойовувати у іновірців «залишки гробу Господнього», а потім, в Єрусалимі, по коліна в крові повержених, молити про спасіння душі у Спасителя?

Нарешті в ХХ столітті, в додаток до всіх виняткових епізодів традиційної історії, повністю реалізували себе три варіанти «соціального техне» (назвемо так три форми ідеології). Одна на основі природної єдності – націонал-соціалізм; інша – приватної власності – лібералізм, і третя, на основі праці в горизонтах суспільної власності на засоби виробництва – комунізм. Підкреслимо, що в такому разі йдеться про особливий випадок, коли, після «сходів», які не бачать один одного, кінцевих форм свідомості, все змінилося, одна ілюзорна свідомість (первісний зміст поняття «ідеологія») сама критикує всі інші. Це – політична ідеологія, яка відноситься до повсякденної свідомості технічно. Раніше нами цей феномен був

названий «ідеологією сучасного розуму» [9]. Кожна, з тільки ескізно намічених тут Пан-ідей має здатність не тільки впроваджуватися і відтворюватися свідомістю всесвітньо-історичного народу. Основною її властивістю є здатність до природному розширення. Саме на цьому наголошував В. В. Бібіхін в вищенаведеному фрагменті. І це поширення, на жаль, у всесвітній історії найчастіше реалізовувалося саме військовим шляхом.

З подібних фактів формується вся основна канва всесвітньої історії. Та, як любив казати шеф ЦРУ А. Даллес: «Факти самі по собі – пил, якщо не враховувати тенденцію». З урахуванням наведеного ми весь час будемо проводити паралелі між феноменологією та історією. І чим глибше ми занурюємося в проблеми онтології всесвітньої історії, тим наповнливіше вона «викидає» нас в проблеми методології. Це особливо відчувається в разі, коли в цілі виявляється словосполучення «війна свідомостей».

Те ж саме відбулося з розглядуваною тезою про консцієнтальні війни сучасності. Тільки тут, у її прихильників, повністю переплутані, як говориться в Біблії, всі часи і терміни [3]. Про яку війну національних свідомостей може йти мова, коли відгрімилі бої Всесвітньої історії, яку в поняттях можна виразити тільки в формі посходового сходження Світового Духа до моменту повної тотожності з свідомістю, що пізнає його суб'єкта? Про яку війну національних свідомостей можна говорити всерйоз, коли умовивід з трьох термінів трьох світових ідеологій ХХ століття пройшов коло повного опосередкування, і з 24 жовт. 1945 р. (день святкування набрання чинності Статуту ООН) в залі засідань Генеральної Асамблеї ООН змушені збиратися люди, свідомість яких має розглядати одну і ту ж проблему¹ з точки зору ліберала, комуніста і націоналіста одночасно, при цьому враховуючи досвід античної, середньовічної і новоєвропейської культур.

Нам кажуть, що в той час, як ми доідаємо ранковий бутерброд і поспішаємо на роботу, «п'ята світова війна ще не почалася, але вже всюди в світі йдуть рекогносцировки та авангардні бої» [12]. На це твердження ми запитуємо: Між ким і ким? Чим відрізняються один від одного сучасне свідомість американця, німця, росіянина або китайця? Що пропонують ці міфології нам в якості моменту ідентичності кожного національної свідомості: прізвища олігархічних кланів, способи «відрахувань» на соціалку (друкування нічим не забезпечених паперів, які називаються грошима або торгівля дістався «у спадок», задарма, ресурсом енергетики)?

¹ Наприклад, коли Міжнародний Суд ООН 27 червня 1986 постановив визнати в діях США на території і в відношенні Нікарагуа порушення норм міжнародного права

Може насправді все інакше? І те, що ми приймаємо за початок нових війн, мало не за початок нового періоду в історії, є насправді горезвісним кінцем історії укупі з її світовими битвами? А бої, які деякі приймають за авангардні, насправді являються ар'єргардними відголосками цих битв? Нас емоційно застерігають: Катастрофа! Сучасна війна особлива, одного – з усім людством! Ми ж звертаємо увагу на те, що в рамках класичної феноменології кожна форма свідомості «самотня» і знає себе і тільки для себе в своїй системі достовірності.

Аналогічно поводяться форми світової національної ідентичності. Так, Гектор – принц Трої, міста, що в принципі не дуже відрізнялося за Пан-ідеєю від греків, що його штурмували (про що говорить саме існування храму, присвяченого Аполлону, пограбованого солдатами Ахіллеса), перед поєдинком з Ахіллесом пропонує тому гідно поховати того, хто програє. На що син Фетіди, так би мовити «в упор» дивлячись на нього, і при цьому ідеологічно не бачачи його зовсім, відповідає: «Гектор, навик ненависний, залиш говорити про умови! Як можливі між левами та людьми непорушні клятви. Між вовками і ягнятами ніколи не буває згоди» [6]. І тут, як і вище, ми маємо справу з природним розширенням культури зсередини. Тобто, теза про те, що консцієнтальна війна спрямована «на все людство» є прекрасною ілюстрацією, тільки не сучасного, а історичного стану справ.

Висновок. Сучасна війна дійсно ведеться, тільки не на рівні свідомостей (найскладніших, як ми бачили, формоутворень духу). Вона ведеться на рівні трохи нижче свідомості. Ось це слід нарешті визнати. Йдеться не про консцієнтальну, а саме субконсцієнтальну (в горизонті підсвідомостей) війну. На наше переконання, теза про те, що «в консцієнтальних війнах явних супротивників немає і бути не може» за своєю суттю є абсолютно правильною. Дві з половиною тисячі років тому, саме з греків і саме з появою феномена свідомості (в сенсі освідомлення абсолютної тотожності нетотожних мислення і буття) почалася справжня історія людства. Вельми показово, що крім слова «алетейя – істина» в їх мисленні народився його двійник, у греків з'явилося слово «історія». Так Фукидід (400 р. до н.е.) протиставляє її як науку «вигадкам» логографів і зовсім поряд для неї визначає мету – пошук істини [19]. Більше того, десь в цей же час з'являється слово «філософія». Народилася «трійця», що визначила долю феномена свідомості у всій подальшій історії.

Так само, як індивідуальна свідомість, національне можна вразити економічно, географічно, політично і навіть фізично. Народи, які колись були гегемонами світу, можуть взагалі зникнути з поверхні Землі. Тобто, «оболонка» може випробувати всі

мінливості долі. Але суть залишиться незачепленою до тих пір, поки вона (національна свідомість) сама не зробить досвід перетворення себе самої. Такий висновок впливає з розуміння самої природи протистояння однієї національної свідомості іншій. Всес-

вітня історія наповнена консцієнтальними війнами «однієї» нації з усіма. Але приписувати цей унікальний феномен виключно сучасній формі військової взаємодії означає видавати бажане за дійсне.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Собрание сочинений в 4-х томах. Том 4. Москва: Мысль, 1983. 832 с.
2. Библихин В. В. Введение в философию права. Москва, 2005. 345 с.
3. Библия. Деяние Апостолов. 1:7. URL: <https://azbyka.ru/biblia/?Act.1:7>
4. Булгаков М. А. Мастер и Маргарита. URL: https://rulibrary.ru/bulgacov/master_i_margarita/274.
5. Гегель Г. Феноменология духа. Москва: Наука, 2000. 495 с.
6. Гомер. Илиада. URL: <https://xn----7sbb5adknde1cb0dyd.xn>.
7. Жаботинская С. А. Язык как оружие в войне мировоззрений майдан – антимайдан: словарь-тезаурус лексических инноваций. Украина декабрь 2013 – декабрь 2014. URL: https://uaclip.at.ua/zhabotinskaja-jazyk_kak_oruzhie.pdf.
8. Кант И. Критика чистого разума. Москва: Мысль, 1994. 591с.
9. Качуров Е. В. Философия идеологии современного рассудка: дис. ... канд. филос. наук: 09.00.11. Харьков, 1995. 161 с.
10. Кинг М.Л. URL: <https://citaty.info/quote/405690>.
11. Комлева Н. А. Консциентальная война: глобальные тренды глобального противостояния. *Пространство и Время*. 2015. № 3(21). С. 15–23.
12. Крупнов Ю. В. Как Россия сможет предотвратить пятую мировую войну. URL: <http://www.krounov.ru/pubs/2005/02/09/10403/>.
13. Кюстин А. де. «Россия в 1839 году» с комментариями к книге / Перевод с французского О. Гринберг, С. Зенкина, В. Мильчиной, И. Стаф. Санкт-Петербург: Крига, 2008. 704 с.
14. Макаров В.М. Консциентальная война миф или реальность? *Наука и военная безопасность*. 2003. №2. С. 18–22.
15. Потехин В. К. Современные консциентальные войны и национальная безопасность России. URL: <http://www.milresource.ru/Potekhin-1.html>.
16. Соколов К. цит. по Серебряный И.С кем готовятся воевать США. URL: <https://expert.ru/2021/01/28/s-kem-gotovyatsya-voevat-ssha>.
17. Толстой Л. Н. Война и мир. Т. 3. Ч. 1. С. 3. URL: <http://tolstoy.ru/upload/iblock/519/voina-i-mir.pdf>.
18. Фрагменты ранних греческих философов. Москва: Наука, 1989. Ч. 1. 287 с.
19. Фукидид История. 1.21. Перевод с греческого Ф. Г. Мищенко, под ред. С. А. Жебелева. «Наука», «Ювента», Санкт-Петербург, 1999. URL: http://az.lib.ru/f/fukidid/text_1915_istoria.shtml.
20. Хаусхофер К. О геополитике: Работы разных лет. Москва: Мысль, 2001. С. 251–352.
21. Чаадаев П. Философические письма. «Когда эта совесть, это сознание потеряно, то нет воскресения. Знаете ли почему? – Потому что это-то и есть ад, проклятие...». С. 297. URL: <http://library.khpg.org/files/docs/1462098690.pdf>.

REFERENCES

1. Aristotel. Sobraniye sochineniy (Vols 1-4); Vol. 4. (1983). Moskva: Mysl. [in Russian].
2. Bibikhin V. V. (2005). Vvedeniye v filosofiyu prava. Moskva [in Russian].
3. Bibliya. Deyaniye Apostolov. 1:7. URL: <https://azbyka.ru/biblia/?Act.1:7> [in Russian].
4. Bulgakov M. A. Master i Margarita. URL: https://rulibrary.ru/bulgacov/master_i_margarita/274 [in Russian].
5. Gegel G. (2000). Fenomenologiya dukha. Moskva: Nauka [in Russian].
6. Gomer. Iliada. URL: <https://xn----7sbb5adknde1cb0dyd.xn> [in Russian].
7. Zhabotinskaya S. A. Yazyk kak oruzhiye v voyne mirovozzreniy maydan – antimaydan: slovar-tezaurus leksicheskikh innovatsiy. Ukraina dekabr 2013 – dekabr 2014. URL: https://uaclip.at.ua/zhabotinskaja-jazyk_kak_oruzhie.pdf [in Russian].
8. Kant I. (1994). Kritika chistogo razuma. Moskva: Mysl [in Russian].

9. Kachurov E. V. (1995). *Filosofiya ideologii sovremennogo rassudka*: Candidate's thesis: 09.00.11. Kharkov [in Russian].
10. King M. L. URL: <https://citaty.info/quote/405690> [in Russian].
11. Komleva N. A. (2015). *Konstsiyentalnaya voyna: globalnyye trendy globalnogo protivostoyaniya. Prostranstvo i Vremya - Space and Time*, 3(21), 15-23 [in Russian].
12. Krupnov Yu. V. *Kak Rossiya smozhet predotvratit pyatuyu mirovuyu voynu*. URL: <http://www.kroupnov.ru/pubs/2005/02/09/10403/> [in Russian].
13. Kyustin A. (2008). «Rossiya v 1839 godu» s kommentariyami k knige. O. Grinberg. S. Zenkina. V. Milchinoy. I. Staf (translation). Sankt-Peterburg: Kriga [in Russian].
14. Makarov V. M. (2003). *Konstsiyentalnaya voyna mif ili realnost? Nauka i voyennaya bezopasnost - Science and Military Security*, 2, 18-22 [in Russian].
15. Potekhin V. K. *Sovremennyye konstsiyentalnyye voyny i natsionalnaya bezopasnost Rossii*. URL: <http://www.milresource.ru/Potekhin-1.html> [in Russian].
16. Sokolov K. tsit. po Serebryanyy I.S kem gotovyatsya voyevat SShA. URL: <https://expert.ru/2021/01/28/s-kem-gotovyatsya-voevat-ssha>. [in Russian].
17. Tolstoy L. N. *Voyna i mir*. Vol. 3. Ch. 1. P. 3. URL: <http://tolstoy.ru/upload/iblock/519/voina-i-mir.pdf>. [in Russian].
18. *Fragmenty rannikh grecheskikh filosofov*. (1989). Moskva: Nauka. Ch. 1 [in Russian].
19. Fukidid Istoriya. 1.21. Perevod s grecheskogo. F. G. Mishchenko. S. A. Zhebeleva (Ed.). (1999). “Nauka”. “Yuventa”. Sankt-Peterburg. URL: http://az.lib.ru/f/fukidid/text_1915_istoria.shtml [in Russian].
20. Khauskhofer K. (2001). *O geopolitike: Raboty raznykh let*. Moskva: Mysl, 251-352. [in Russian].
21. Chaadayev P. *Filosoficheskiye pisma. «Kogda eta sovest. eto soznaniye poteryano. to net voskreseniya. Znayete li pochemu? – Potomu chto eto-to i est ad. proklyatiye...»*. URL: <http://library.khpg.org/files/docs/1462098690.pdf>. [in Russian].

СВЕТЛАНА КАЧУРОВА

кандидат философских наук, доцент кафедры философии Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,

ЕВГЕНИЙ КАЧУРОВ

кандидат философских наук, доцент кафедры философии и общественных наук Национального аэрокосмического университета им. Н.Е. Жуковского «ХАИ»,

ЮРИЙ ПОХОДЗИЛО

кандидат юридических наук, доцент кафедры истории государства и права Украины и зарубежных стран Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ПАРАДОКСАЛЬНАЯ ПРИРОДА КОНСЦИЕНТАЛЬНЫХ ВОЙН

В статье исследуется тезис о консциентальной сущности современных войн, который особенно актуален в сегодняшних условиях. Отмечено, что создатели и сторонники этой концепции утверждают именно о войнах на поражение (уничтожение) сознания. Подчеркнуто, что отличительной характеристикой выступает противоречивая природа таких конфликтов – то, что в них идет противостояние одного со всеми. В ходе исследования выяснено, что трактовка этих войн как таких, которые не имеют конкретного противника (без врага), действительно, имеет право на существование, но не в условиях современности, а согласно Всемирной истории.

Ключевые слова: история, философия, консциентальная война.

KACHUROVA SVETLANA

PhD, Associate Professor of the Department of Philosophy
of the Yaroslav Mudryi National Law University,

KACHUROV EUGENE

PhD, Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences
of the National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute»,

POKHODZILO YURIY

PhD in Law, Associate Professor of The Department of State and Law of Ukraine and Foreign Countries
History Yaroslav Mudryi National Law University

PARADOXICAL NATURE OF THE CONSCIENTIAL WARS

Problem setting. Consciously or unconsciously, but being not so much psychologists or sociologists, how many political technologists, supporters of this concept mythologizing nature as consciousness in general, and its national form in particular.

In view of this, **the purpose of this article is** revealed due to a decrease in the degree of social tension, which is generated by such myths. For its achievement, the experience of German classical philosophy is used.

Article's main body. The article investigates the thesis regarding the consolidation of modern wars, which is relevant in the present conditions. It is emphasized that the creators and supporters of this concept claim precisely about the war on defeat (destruction) of consciousness. It is emphasized that an excellent characteristic is the controversial nature of such conflicts – the fact that they are confronting one of all. In the course of the study, it was found that the interpretation of these wars, as not having a particular opponent (without an enemy), really has the right to exist, but not in the conditions of modernity, but according to world history.

Conclusion. The modern war is really conducted, only not at the level of consciousness (the most difficult ones, as we have seen, shaped spirit). It is carried out at a level slightly below consciousness. This should finally recognize it. It is not about a consolidate, namely subconscscription (in the skyline of the subconscious) war. In our point of view, the thesis that “there is no obvious opponents in the conscientious wars,” in essence is absolutely correct. Two and a half thousand years ago, precisely from the Greeks, it is precisely with the appearance of the phenomenon of consciousness (in the sense of realizing the absolute identity of inaccurate thinking and being) the true history of mankind began. It is very indicative that in addition to the word “allate - truth” in their thinking was born his double, the word “story” appeared in the Greeks.

Keywords: history, philosophy, a consolidate war.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Качурова С. В., Качуров Є. В., Походзіло Ю. М. Парадоксальна природа консцієнтальних війн. *Право та інновації*. 2021. № 1 (33). С. 96–103.